

Motion till riksdagen 2018/19:2871

av **Tomas Tobé m.fl. (M)**

Åtgärder mot gängbrottsligheten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för gängrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet att döma till vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för obligatorisk häktning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för när hemliga tvångsmedel får användas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för när hemlig rumsavlyssning får användas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge polisen möjlighet att besluta om s.k. zonförbud och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet att besluta om särskilda visitationszoner och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild satsning på polisens hundresurs för att hitta fler vapen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga polisens möjlighet att betala ut tipspengar, särskilt i syfte att komma åt fler illegala vapen, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med vittnesskydd bör förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en möjlighet till anonymitet i domstol vid allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som lämnar ett falskt alibi under exempelvis ett polisförhör ska kunna dömas för brott och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kronvitnesssystem och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för övergrepp i rättsak och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strängare straff vid narkotikaförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna till vård för de som missbrukar narkotika, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler missbrukare ska kunna dömas till kontraktsvård och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler unga missbrukare behöver få tvångsvård och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer specialiserade narkotikapoliser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att distansutmätning ska kunna ske i betydligt fler fall än vad som går i dag och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga införandet av ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de rättsvårdande myndigheterna ska få fler verktyg för att komma åt gängmedlemmar och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra reglerna kring utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan statliga och kommunala myndigheter så att brottsbekämpande samarbete mellan kommun och stat underlättas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har allvarliga problem med brott kopplade till kriminella uppgörelser. Enligt polisen finns det i dag runt 5 000 kriminella aktörer och 200 kriminella gäng i Sverige. Samtidigt ökar antalet utsatta områden. I dessa områden är misstron mot samhället utbredd och på många platser är polisen inte välkommen i området. Narkotikaförsäljningen sker på många platser på öppen gata. Skjutningar har blivit vanligare och handgranater används både i uppgörelser mellan kriminella och i attacker riktade direkt mot polisen. Attacker mot polis, räddningstjänst och ambulanspersonal i tjänsten uppmärksammas regelbundet. Gängens våldskapital bidrar till att skrämna vittnen och våldet drabbar även helt oskyldiga offer. Det grova våldet befinner sig på rekordnivåer.

Gängkriminaliteten måste bekämpas med flera olika typer av åtgärder. Polisen måste vara närvarande i de utsatta områdena och rekryteringen av nya gängmedlemmar måste stoppas. Detta kräver betydande resurstillskott till Polismyndigheten, skarpare lagstiftning och bättre verktyg för de brottsbekämpande myndigheterna. Men det kräver också en generell politik för att bryta utanförskapet och skapa framtidstro i Sveriges utsatta områden.

Medborgarnas grundläggande rätt till trygghet ska gälla alla oavsett var i landet man är bosatt. Det är ohållbart att kriminella tillåts ta över hela bostadsområden. Det är av

yttersta vikt att samhället återtar de områden där kriminaliteten har blivit dominerande. För att bidra till att återupprätta förtroendet hos de boende i dessa områden är det väsentligt med en kontinuerlig polisiär närvaro. För att minska den organiserade brottsligheten måste också nyrekryteringen till de kriminella nätverken motverkas. Därför är insatser mot mängdbrott, narkotikahantering m.m. centralt, eftersom det är där nätverken rekryterar och har sina hantlangare.

Riksdagen har vid flera tillfällen riktat tillkännagivanden till regeringen om att underlätta de brottsbekämpande myndigheternas kameraövervakning genom avskaffad tillståndsplikt. Kameraövervakning är ett av polisens absolut viktigaste verktyg för att förebygga och klara upp brott och öka tryggheten. Med kameraövervakning får polisen fram mer bevisning, kriminella kan lagföras och vi kan få ett bättre förebyggande arbete. Det är alldeles för krångligt och tidskrävande för polisen att få sätta upp kameror idag. Det säger Polismyndigheten själv. Moderaterna vill se mer kameraövervakning och har drivit på regeringen för att förenkla polisens kameraövervakning, men tillståndsplikten finns fortfarande kvar. Det är mycket bekymmersamt.

Dubbla straff för gängkriminella

En gängbestämmelse som kan leda till dubbla straff för vissa brott som har ett samband med uppgörelser i kriminella grupperingar bör införas. En sådan typ av straffskärpningsgrund finns sedan tidigare i Danmark. Exempel på brott som skulle kunna aktualisera tillämpning av gängbestämmelsen är misshandel, rån, olaga hot, olaga frihetsberövande, utpressning, hot och våld mot tjänsteman samt övergrepp i rättsak. Även vid vissa andra brott ska gängbestämmelsen kunna aktualisera strängare straff.

Vistelseförbud

För att motverka kriminella grupperingar vill vi införa en ny sanktion för den som har begått brott – vistelseförbud. Vistelseförbud ska kunna aktualiseras för personer som har anknytning till kriminella grupperingar och som har begått upprepad brottslighet. Ett vistelseförbud ska innebära ett förbud att vistas i ett visst geografiskt område under en viss tid efter avtjänat fängelsestraff. Att överträda vistelseförbud ska vara straffbart.

Sänkt gräns för obligatorisk häktning

Idag får den som är på sannolika skäl misstänkt för ett brott som kan leda till ett års fängelse häktas om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Den så kallade obligatoriska häktningsregeln innebär dock att häktning alltid ska ske för brott med minimistraff om fängelse två år och uppåt. Det innebär att den som misstänks för ett brott med minst två år i straffskalan i regel häktas i nära anslutning till brottet och sedan sitter häktad fram till rättegången och även efter densamma, fram tills det utdömda fängelsestraffet kan börja verkställas i vanlig anstalt. Den som grips för ett grovt rån i anslutning till att brottet begicks kan alltså räkna med att vara frihetsberövad under flera år framöver.

I syfte att snabbt få bort grovt kriminella från gatan vill Moderaterna sänka gränsen för obligatorisk häktning. Från brott med minimistraff om fängelse två år till ett år. Det innebär i praktiken att fler kriminella skulle låsas in i direkt anslutning till brottet och vara frihetsberövade fram till dess att de börjar avtjäna ett eventuellt fängelsestraff. Denna förändring skulle bland annat träffa brott som grov misshandel, rån och grov utpressning.

Sänkt gräns för användning av hemliga tvångsmedel

Givet att gängkriminalitet har blivit ett allt större samhällsproblem behöver också rättssystemets verktyg förbättras. Ett viktigt verktyg för att klara upp brott kopplade till organiserad brottslighet är tillgången till hemliga tvångsmedel. Det handlar exempelvis om hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning. Moderaterna vill att polisen ska kunna använda hemliga tvångsmedel i fler fall än vad som sker idag. För att kunna använda dessa tvångsmedel idag måste förundersökningen röra brott med minimistraff om fängelse två år. Den gränsen vill vi sänka till fängelse ett år. Vi vill också sänka motsvarande gräns för när hemlig rumsavlyssning (så kallad buggning) får användas från fängelse i fyra år till fängelse två år. Det skulle bland annat möjliggöra hemlig rumsavlyssning i utredningar som rör grova vapenbrott.

Möjlighet att besluta om zonförbud

För att bättre kunna säkra tryggheten bör polisen ges möjlighet att besluta om så kallat zonförbud. Ett zonförbud innebär att polisen ges möjlighet att förbjuda en person som har uppvisat ett särskilt otrygghetsskapande beteende att vistas på en viss plats, såsom på ett torg eller i ett köpcentrum. En sådan lagstiftning finns i Danmark. Syftet med ett zonförbud är att garantera trygghet och säkerhet för människor på särskilt brottsutsatta platser. Dessutom kan zonförbud utgöra ett betydelsefullt nytt verktyg för polisen i arbetet för att motverka brottslighet och gängbildning. Zonförbudet ska kunna meddelas för en bestämd period som högst får vara tre månader och ska därefter kunna förlängas med ytterligare högst tre månader. Ett zonförbud bör kunna meddelas muntligen på plats av en polisman. Zonförbudet ska därefter alltid prövas i domstol. Överträdelse av zonförbudet ska vara straffbelagt och kunna leda till fängelse.

Inför en möjlighet till visitationszoner

Polisen har idag möjlighet att visitera personer bland annat för att söka efter vapen och andra farliga föremål. Det förutsätter dock i regel en konkret brottsmisstanke. För att hitta fler illegala vapen bör de brottsbekämpande myndigheterna ges bättre möjligheter att, under en begränsad tid och vid vissa platser, visitera personer i syfte att söka just efter vapen.

Moderaterna vill ge polisen möjlighet att, efter beslut från åklagare, upprätta visitationszoner där polisen ges utökade befogenheter att söka efter vapen och handgranater på människor och i fordon. Ett beslut om att upprätta en visitationszon får endast fattas när det finns en beaktansvärd risk för att illegala vapen finns i eller kommer transporteras genom ett visst område.

Zonerna ska vara tillfälliga och begränsade till ytan och fungera ungefär som en trafikkontroll men såväl på en viss väg som exempelvis kring en viss plats. Det ska inte krävas någon konkret misstanke om brott för att kontroll ska kunna ske. Kontrollen får därigenom mer karaktären av en stickprovskontroll. Syftet med visitationszonerna är att skapa ytterligare möjligheter till effektiva preventiva insatser för att förebygga olaga vapeninnehav och allvarliga våldsbrott.

En förstärkt hundresurs för att hitta fler illegala vapen

Polismyndigheten använder sig idag av cirka 450 polishundar. Polishundar används dagligen för att söka efter vapen runt om i Sverige både i brottspreventivt syfte och på grund av att specifika tips har inkommit till Polismyndigheten. Enligt polisen skulle användningen av sökhundar sannolikt kunna öka om tillgången på hundar som uppfyllde de mentala och fysiska kraven ökade. Moderaterna vill förstärka polisens hundresurs för att se till att antalet sökhundar med förmåga att söka efter vapen blir fler.

Tipspengar till enskilda som bidrar till att illegala vapen hittas

I Danmark finns det en möjlighet att betala ut medel till enskilda för upplysningar som bidrar till att allvarliga brott klaras upp. Upp till 50 000 kr betalas ut till personer som lämnat information som på ett eller annat sätt varit avgörande för att ett allvarligt brott har klarats upp. I Sverige är Polismyndighetens möjligheter att betala ut medel till enskilda som bidrar till att klara upp brott begränsade och omfattar i princip endast utbetalningar inom ramen för den s.k. informatörsverksamheten.

Ett svenskt belöningsystem som innebär ökade möjligheter för Polismyndigheten att betala ut en ersättning till enskilda bör övervägas. Bland annat skulle tips som leder till att illegala vapen hittas och beslagtagna kunna leda till att ersättning betalas ut.

Förstärk vittnesskyddet

I Sverige har vi vittnesplikt. Det innebär att man som huvudregel är skyldig att vittna i domstol om åklagaren eller den misstänkta personen och dess försvarare anser att det behövs. Undantag från vittnesplikten gäller bland annat nära släktingar till den tilltalade. Det är viktigt att kunskap finns om betydelsen av att vittna och om vittnesplikten. Det förekommer att den som anmäler ett brott eller vittnar utsätts för hot och våld, vilket är ytterst allvarligt. Straffen för övergrepp i rättsak bör därför skärpas. Ställt mot dagens problematik behövs dock fler insatser. Den långsiktiga målsättningen ska vara att alla vittnen kan lita på att det skydd samhället kan erbjuda är tillräckligt.

Vi vill därför att arbetet med vittnesskydd förstärks. Skyddsåtgärder bör utvecklas och sättas in i fler fall än i dag. Befintliga skyddsåtgärder bör utvärderas. Det finns också behov av förbättrad information till vittnen och av att utveckla polisens arbete med risk- och hotbedömningar.

Utred en möjlighet till anonyma vittnen

I dag är det i Sverige som huvudregel inte tillåtet med anonyma vittnen i domstol. Däremot är det möjligt att i domstol höra en person som är anställd av polisen eller

försvaret under en så kallad kvalificerad skyddsidentitet. Det rör sig då i regel om poliser som bedriver spaning under täcknamn och därför har tilldelats andra personuppgifter. Detta kan i praktiken sägas vara ett undantag från förbudet mot anonymitet.

Vi ser dock ett behov av att förutsättningslöst utreda en möjlighet till anonymitet i domstol vid allvarlig brottslighet. Förutom polisspanare är det särskilt den som av en tillfällighet har blivit vittne till något som skulle kunna ha nytta av anonymitet. En sådan möjlighet finns sedan år 2001 i Norge.

Brottsligt att lämna falska alibin

I dag kan det vara straffritt att ljuga i polisförhör för att skydda en brottsling. När någon lämnar ett falskt alibi för att exempelvis skydda en gängmedlem från rättsvisan försvåras redan komplicerade brottsutredningar. Moderaterna vill därför ändra lagstiftningen så att det blir straffbart att exempelvis lämna ett falskt alibi vid ett polisförhör.

Inför ett kronvitnesssystem

Ofta föreligger det betydande bevisproblem i brottmål med kopplingar till organiserad brottslighet. Det medför att allvarlig brottslighet oftast är svår att utreda eftersom de som kommit i kontakt med den varken vågar eller vill berätta. Ett sätt att få fram mer bevisning är att införa ett system med s.k. kronvittnen. Det innebär i praktiken att man inför en möjlighet till viss strafflindring för en person som döms för brott förutsatt att han eller hon medverkar vid utredning vad gäller andra personers brottslighet. Det skulle bland annat kunna skapa incitament för personer som ingår i kriminella gäng och nätverk att vittna mot de kriminella ledargestalterna.

Moderaterna vill införa ett kronvitnesssystem för att få fram mer bevisning i mål som har koppling till organiserad brottslighet. Förslaget innebär att man inför en möjlighet till viss strafflindring för en brottsling, förutsatt att denne medverkar vid utredningen vad gäller andra personers brottslighet.

Strängare straff för narkotikaförsäljning

Narkotika är en viktig inkomstkälla för de kriminella gängerna. Enligt polisen är det konkurrerande narkotikamarknader som är den vanligaste anledningen till de dödsskjutningar som förra året nådde helt nya nivåer. För att bekämpa de gängrelaterade skjutningarna måste alltså narkotikahandeln bekämpas. Och de riktigt tunga insatserna måste riktas mot kriminella grupper som organiserar handeln, snarare än mot enskilda missbrukare.

Vi vill se en återgång till de strängare straff vid narkotikaförsäljning som gällde före det att Högsta domstolen ändrade praxis under 2012–2013. Det skulle i många fall handla om dubbla straff när någon ägnar sig åt att sälja narkotika.

Vård och tvångsvård för missbrukare

För den som döms för brott som har sin grund i den dömdes eget missbruk kan straffet ibland bli skyddstillsyn i kombination med kontraktsvård. Den inleds ofta med en tid på

låst institution. Den möjligheten används dock sällan för brott med låga straffvärden. Det bör ändras så att fler dömda missbrukare kan få verklig vård.

En bättre samverkan mellan socialtjänst och polis och fler socialarbetare som är ute på fältet och träffar unga kan identifiera personer som är i riskzonen för att hamna i missbruk. Därför vill vi att socialsekreterare, fältassistenter och andra kommunala tjänstemän som arbetar brottsförebyggande och med trygghetskapande åtgärder oftare ska finnas tillgängliga efter vanlig kontorstid. Det skapar bättre förutsättningar att fånga upp ungdomar som är på väg in i missbruk. Polisen och socialtjänsten måste också informera om och samarbeta kring de unga som är i riskzonen.

Även om frivillighet är utgångspunkten när det gäller missbruksvård så finns det situationer då tvångsvård genom LVU eller LVM är den enda möjliga vägen för att påbörja vägen ur ett narkotikamissbruk. Det gäller inte minst unga men myndiga personer. I dag kan det vara nästintill omöjligt för förtvivlade anhöriga att förmå den som missbrukar att frivilligt söka vård men precis lika svårt att få myndigheterna att fatta ett beslut om tvångsvård. Vi vill att möjligheten till tvångsvård ska användas oftare för denna grupp.

Specialiserade narkotikapoliser

Vi vill också se mer specialiserade narkotikapoliser för att narkotikarelaterad brottslighet ska kunna bekämpas på ett effektivare sätt. Varje polisområde där narkotikahandeln är ett problem ska ha särskilda enheter med uppgift att utreda narkotikabrottslighet.

Använd distansutmätning i fler fall

I dag får utmätning av lös egendom som smycken, kontanter eller bilar endast göras av Kronofogden eller med godkännande av dem genom så kallad distansutmätning. Men distansutmätningar kan inte alltid göras. Konsekvenserna blir att polisen som stoppar en känd kriminell och skuldsatt person med en värdefull bil inte kan hålla kvar bilen. Både polisen och Kronofogdemyndigheten har uppmärksammat behovet av ändrad lagstiftning och påpekat att en ändring av lagen hade kunnat leda till att betydligt mer egendom hade kunnat utmätas.

Det är viktigt att samhället skickar en signal till medlemmarna i de kriminella gängerna att deras livsstil inte lönar sig i längden. Därför vill Moderaterna att lagstiftningen ändras så att distansutmätning av Kronofogdemyndigheten ska kunna ske i betydligt fler fall än vad som går idag. Det skulle bland annat ge nya verktyg mot de skuldsatta kriminella aktörer som saknar tillgångar på pappret men har tillgångar i praktiken.

Inför ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar

Idag finns det ett antal olika avhopparverksamheter runt om i landet. Vissa bedrivs i offentlig regi och andra återfinns inom ramen för olika frivilligorganisationer. De olika avhopparverksamheterna skiljer sig dock åt. Resurserna som läggs ner på verksamheterna är inte likvärdiga och möjligheterna att nå ut till gängmedlemmarna är i många fall

begränsade. Givet den ökade gängproblematiken har behovet av ett effektivt nationellt exitprogram ökat.

Moderaterna vill införa ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar som väljer att lämna det kriminella livet. Ett sådant program ska erbjuda dem som väljer att hoppa av ett kriminellt gäng skydd och en möjlighet att påbörja ett laglydigt liv. Ett nationellt program innebär bland annat att förutsättningarna blir bättre för att ha rutiner på plats för att hotade personer ska kunna få hjälp med nya identiteter och att vid behov byta bostadsort.

Genom en ökad myndighetssamverkan mot den organiserade brottsligheten vill vi vidare påverka flera kriminella aktörer i gängen att söka sig till det nationella exitprogrammet. Vi vill att de rättsvårdande myndigheterna ska få fler verktyg för att komma åt gängmedlemmarna och därmed störa ut deras verksamhet. Målet är att den enskilde gängmedlemmens liv blir så pass kringskuret att det näst intill omöjliggör en fortsatt kriminell livsstil. Det kan exempelvis handla om att polisen samverkar med hyresvärdar för att lättare säga upp gängmedlemmars hyreskontrakt, att de kommunala förvaltningarna granskar gängens näringsverksamheter och att myndigheter som Försäkringskassan ges ytterligare verktyg att dra in de ersättningar som gängmedlemmen eventuellt uppstår. Målet ska vara att gängmedlemmar inte ska kunna dra nytta av välfärdssystemen i syfte att finansiera sin kriminella livsstil.

När alla de här verktygen finns på plats kan de brottsbekämpande myndigheterna, tillsammans med representanter för exitprogrammet, konfrontera den enskilde gängmedlemmen och i princip ställa denne inför ett ultimatum att ingå i det nationella exitprogrammet som ger goda möjligheter till drogfrihet, utbildning/arbete och ny bostad på en annan ort eller fortsätta sin kriminella livsstil, men denne kommer då att förlora bostaden, sina inkomster och eventuella bidrag.

Enklare sekretessregler för samverkan mellan kommun och stat

De kommunala förvaltningarna bör delta mer i det brottsbekämpande arbetet. Rent praktiskt kan det handla om att polisen och företrädare för den kommunala förvaltningen axel mot axel slår till mot exempelvis ett café eller en restaurang som drivs av personer med kopplingar till ett kriminellt gäng. Ofta kan polisen hitta narkotika eller vapen samtidigt som förvaltningen hittar brister i exempelvis livsmedelshanteringen. Därmed kan näringsverksamheten stängas ner direkt samtidigt som polisen utreder brottet.

Helsingborgs kommun använder detta arbetssätt med framgång. Det är ett gott exempel som visar att kommuner kan göra reell nytta i arbetet mot grov organiserad brottslighet. Arbetet kräver dock politisk prioritering av det lokala politiska styret. Idag försvåras vidare arbetet av bland annat sekretesslagstiftning.

Därför vill vi förändra reglerna kring utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan statliga och kommunala myndigheter så att brottsbekämpande samarbete mellan kommun och stat underlättas. Det bör exempelvis vara möjligt för kommuner och Polismyndigheten att utbyta uppgifter för att kunna genomföra samordnade tillslag mot den organiserade brottsligheten. Modellen bör även spridas till fler kommuner i landet.

Tomas Tobé (M)

Carl-Oskar Bohlin (M)

Josefin Malmqvist (M)

Kristina Axén Olin (M)